

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

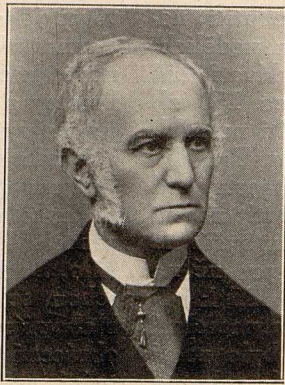
Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Karel Fischer

Dr. Ad. Stranský

Rb Jindřich Weil

že daně i veškeré povinnosti platební správně odvádějí. Na žádosti jsou podepsáni jménem ochranných Židů na panství David Podmok a Joachim Amschel, poděbradští schutzjudi, a Heřman, Žid z Opolan. Žádost Židů vyvolala šetření, a poněvadž jim hejtman stranil, Židé mlčky ostali. Tento rozkaz vystěhovací měl také politické pozadí, poněvadž Židé byli v podezření, že udržují styky s nepřitelem, pruským králem. Po nastoupení vlády císaře Josefa I. a po prohlášení tolerančního patentu r. 1781 se pronásledování Židů zmírnilo a po té době se usadilo na Poděbradsku mnoho Židů, takže téměř v každé vsi Žid nějaký se usadil. Živili se vinopalnictvím, prodejem páleného a všelikým handlem zboží loketního a kupeckého, jakož i koželužstvím. — Zvyšováním poplatků ochranným Židům vycházel velký užitek, pro důchod J. M. C. značný prospěch, a proto si vláda dala Židy pod svou zvláštní ochranu. Této výhody se domáhala i obec a vydržovala ochranné Židy na Nymburském předměstí. — Vedle zmíněných již židoven ve Zboží byl usazen Žid v bývalé pastoušce č. 56/II, snad již od r. 1750, totiž v době, kdy byla pastouška obecní přeložena na Kostelní předměstí. Kolem r. 1784 postavila obec novou židovnu v Přemyslově ulici, a sice sestávající ze světnice, tří komor, klenuté kuchyně se zděným komínem a klenutým, nedlážděným sklepem. Nájemným Židem byl Josef Borias a byla s ním uzavřena nájemní smlouva na 30 let, a povoluje se mu obyčejný obchod se sřížným a domácím zbožím. Jiní hausírující Židé, do města přicházející, musí se s ním peněžitě vyrovnat, jinak jim obchod bude zakázán, vyjma jarmarky. Nájemný Žid nesmí žádného cizího Žida přechovávat pod ztrátou ochrany; nesmí žádné kradené věci prodávat pod pokutou peněžitou i tělesnou, a konečně se mu povoluje držet 2 krávy.

R. 1814 koupil Borias kus zahrady u Labe u čísla 6/II pro synagogu, ale obec užila svého vlivu, aby projekt tento byl znemožněn. Na židovně městské vystřídal se rod Boriasův ve třech generacích; naposled Marek Borias, syn Izáka, kterého zastihl r. 1832 hrozný požár, který celou židovnu zničil. Spáleniště prodala obec nějakému Voršulákovi, který si tam nový domek postavil. Po starém Boriasovi zůstalo 6 synů: Lazar (byl od r. 1832 pachtýřem městského pivovaru), Izák, žil na židovně v Malém Zboží, Filip, byl kupcem na domě 34/I (dnes v majetku Schulhofa), a Adolf a Josef, nezletilí. — R. 1786 došlo z cis. nařízení k rozdělení panských dvorů na panství poděbradském dle návrhu dvorního rady Raaba. Ze dvora panského, poděbradského, na Nymburském předměstí, povstalo

několik dílců, zvaných familie. Jeden z těchto dílců, který koupil Žid Šalomoun Kantor pro syna Abrahama, ve výměře 7 × 5 sáhů, s domečkem pro hlídače a malým domkem, postoupil r. 1852 za 801 zl. na synagogu. Tehdy již po r. 1848 nabyli Židé stejných práv jako jiní obyvatelé. Sdružili se tedy Židé na panství poděbradském ve tři náb. obce, a sice v P., Nymburce a Králové Městci. Smlouvu na postavení synagogy podepsalo 25 israelitů z náb. obce poděbradské, a sice: Vilém Kantor, Isak Katz, Karel Borias, Herrman Popelík, Šimon Popelík, Šalomoun Fuchs, Adam Borias, Šalomoun Bekman, Jakob Košerák, Šalomoun Pick, Josef Kantor, Josef Fuchs, Herman Bekman, Jakob Beckman, Jeremiáš Mauthner, Šimon Altschul, Josef Lustfeld, Jindřich Grünfeld, Šalomoun Pick, Šalomoun Procházká, Jakob Fuchs, Aron Kantor, Moric Roubíček, Šimon Kantor, Abraham Kantor.

Na koupeném pozemku postavili israelité modlitebnu, která je označena č. 17/I. Starý domek pro hlídače zůstal a posud slouží za byt sluhům. Sousedící familie se synagogou č. 19/II, kterou měl v majetku Šimon Kantor, byla r. 1871 od majitele prodána israelitské obci na zřízení israelit. školy, ovšem tehdyž německé, a pro byt rabího.

Poněvadž k vůli naučení se němčině navštěvovaly tuto školu také děti katolické, stala se tato z politického důvodu trnem v očích obyvatelstva. Teprve r. 1910 byla tato německá škola zrušena. Vlastní hřbitov zřídila si obec israelitská r. 1898 za mostem, blíže vsi Kluku, zároveň se hřbitovem katolickým (obecním).

Z modliteben nejstarší byla modlitebna v nymburské obci, postavená v Kovanicích vlastně r. 1786; k ní náležel také hřbitov v Kovanicích, kam se pohřbívalo i z druhých obcí israelitských na panství poděbradském. Modlitebna v Kovanicích r. 1843 shořela; nově postavená byla v užívání až do r. 1892. Od r. 1862 počali se israelité stěhovati a usazovati v Nymburce, kde si r. 1890 postavili novou synagogu nákladem 30 tisíc korun; nebožtíky však pochovávali v Kovanicích. Obec israelitská královéměstecská má 2 modlitebny, a sice v Král. Městci (od r. 1894) a v Činěvsi (od r. 1854). Dle sčítání, provedeného r. 1826 vrchním P o u l e m, bylo na panství poděbr., čítajíc do toho obě města, Poděbrady a Sadskou, 21.960 duší, a z toho bylo 930 protestantů a 65 rodin israelitských, čítajících dohromady 307 duší. V městě P. samotných bylo ve 319 domech 2768 obyv., a z toho 2615 katolíků, 117 evang. a 36 israelitů, soustředěných v 8 rodinách. Tento počet se v krátkém čase valně rozmnožil.